

ליקוטי אמרים

[י"ט, ב]

פרק יד והנה מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה כי הבינוני

חסרון (כמ"ש⁶ „אני ובני שלמה חטאים”) – נשלל ענין זה ע"י עבודתו, ועד שמגיע ע"י עבודתו לדרגת צדיק.

(כ"ק אדמו"ר⁷)

מדת כל אדם: היינו שגם מצד מדידה והגבלה („מדת") בחי' הבינוני היא לפי ערך ומדידת כל אדם.

(כ"ק אדמו"ר⁸)

כל אדם .. כל אדם: דיוק הלשון⁹ „כל אדם" – להורות שנכלל בזה כל אחד מישאל, יהי מי שיהי, שכולם בכלל „אתם קרויין אדם"¹⁰ (ע"ש „אדמה לעליון"¹¹). וגם מי ש„בהפקירא נחא ליי"¹² – אין זה אלא בחיצוניות, אבל מצד פנימיותו, שהוא „חלק אלקה ממעל ממש"¹³ – „רוצה הוא לעשות כל המצוות כו"¹⁴ (כפ"ס הרמב"ם¹⁴).

(כ"ק אדמו"ר⁸)

ואחרי' כל אדם ימשוך: בתיבת „ימשוך" ב' פירושים¹⁵ – ציווי והבטחה לעתיד. והיינו, שכיון ש„מדת הבינוני היא מדת כל אדם" מצד פנימיותו¹⁶ (כנ"ל¹⁷) – בודאי תבוא פנימיות זו לידי פועל, כי בודאי (שגם אם צריך לעשות תשובה) סופו לעשות תשובה, וכהבטחה¹⁸ „כי לא ידח ממנו נדח"¹⁹.

(כ"ק אדמו"ר²⁰)

כל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה: ואין זה בסתירה להמבואר לעיל²¹ שהבינוני הוא מי ש„לא עבר עבירה מימיו" – ראה „לקוטי פירושים" לעיל פ"א ד"ה אף שזכיותו. פ"ב ד"ה ולא עבר. בכל עת ובכל שעה: כי תשובה היא „בשעתא חדא וברגעא חדא"²².

(כ"ק אדמו"ר²³)

– בכפל הלשון (ראה יומא נא, ב: „שנה .. לעכב"). (10) יבמות סא, א. (11) של"ה כ, ב. רסח, ב. שא, ב. ובכ"מ. (12) גיטין יג, א. (13) לעיל רפ"ב. (14) הל' גירושין ספ"ב. (15) ע"ד ב' הפירושים בתיבת „ואהבת" (תו"א תשא פו, ג. ובכ"מ). (16) וגם זה נכלל בפירוש „ואחרי' כל אדם ימשוך" – שהאדם נמשך (מצד נשמתו) להיות בינוני. (17) „לקוטי פירושים" לעיל ד"ה כל אדם. (18) ע"פ שמואל"ב יד, יד. (19) לקמן ספ"ט. וראה הל' ת"ת לאדמו"ר פ"ד סה"ג. (20) תו"מ סה"מ שם ע' י ואילך. (21) פ"ב. (22) זח"א קכט, סע"א ואילך. (23) תו"מ סה"מ חשון ע' רפט הערה 25.

מדת הבינוני היא מדת כל אדם .. שאין כל אדם זוכה להיות צדיק כו: ובאמת הבינוני יש בו מעלה על הצדיק, כי האתכפיה היא ביטול יותר, כמבואר בתו"א ד"ה קחו מאתכם¹.

(כ"ק אדמו"ר²⁴)

מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך: הפירוש שבמ"ש „מדת כל אדם" בא לומר שאפילו מי שהוא למעלה מבינוני (דהיינו צדיק) יכול להחזיק במדריגת הבינוני – צ"ע ובירור אם זהו המכוון, או כפשוטו: שלמדה זו שייך כל אדם (גם מי שלא הגיע אלי' עדיין בפועל), וזהו מצבו (הראוי); ואח"כ מוסיף „ואחרי' כל אדם ימשוך", היינו שבזה צ"ל עבודת כל אדם, להמשך אחרי מדה זו.

ועפ"ז ב' הפעמים שמזכיר „כל אדם" – פירושים שווה (משא"כ לפירוש הא' – „מדת כל אדם" קאי על מי שהוא למעלה מבינוני, ו„אחרי' כל אדם ימשוך" קאי על מי שהוא למטה מבינוני).

(כ"ק אדמו"ר²⁵)

יש לומר שבלשון „כל אדם" נכללים גם צדיקים⁴ (נוסף לכך שגם צדיקים היו תחלה במדריגת הבינוני), כי:

א) „אפילו צדיק גמור שלבו חלל בקרבו ומואס ברע, עכ"ז באותו רע שאלמלא התורה לא היו רעות כלל, כבשר בחלב ושעטנז כו, אל יאמר אי אפשרי אלא אפשרי, וא"כ נחא ל' הרע הזה, אלא מה אעשה שאביו שבשמים גזר עליו"⁵, ולכן שייך גם אצלו בחי' לאכפייא לסט"א – עבודת הבינוני.

ב) שלימות העבודה (גם של צדיק) היא עבודת הבינוני, היינו שבמקום של קס"ד ל„חטא" מלשון

(1) ויקהל פט, ג (ושם: „בבחי' זו בחינת אתכפיה הוא למעלה מבחי' אתהפכא, כי הגם שאינו מהפך את המדות עדיין מ"מ הרי הוא ביטול מכל וכל כו"). (2) קיצורים והערות ע' צב. (3) הגהה ל„שיעורים בספר התניא" (כתי"ק) – נדפסה בחלקה בלקוטי ביאורים בספר התניא ע' קה וב, תניא בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות ע' רנג. (4) דאל"כ – איך אפ"ל שמדת הבינוני היא „מדת כל אדם", והרי בנוגע לכל ישראל נאמר (ישע"י ס, כא) „ועמך כולם צדיקים". וראה „לקוטי פירושים" לקמן ד"ה באתערותא דלתתא. (5) דרמ"צ פד, ב. (6) מלכים"א א, כא. (7) התוועדויות תש"נ ח"ב ע' 257 הערה 77. שם ע' 282 הערה 68. (8) תו"מ סה"מ אדר ע' י. (9) ומודגש עוד יותר

ליקוטי אמרים

פרק יד

רג

דבר המסור ללב: לשון הש"ס – קדושין לב, ב. ב"מ נח, ב. סור מרע ועשה טוב: לשון הכתוב – תהלים לד, טו. להיות רשע אפי' שעה אחת: ע"ד לשון המשנה – עדיות פ"ה ה"ו. עונותיכם מבדילים: ישעי' נט, ב.

אינו מואם ברע שזהו דבר המסור ללב ולא כל העתים שוות אלא סור מרע ועשה טוב דהיינו בפועל ממש במעשה דבור ומחשבה שבהם הבחירה והיכולת והרשות נתונה לכל אדם לעשות ולדבר ולחשוב גם מה שהוא נגד תאות לבו והפכה ממש כי גם בשעה שהלב חומד ומתאוה איזו תאוה גשמיית בהיתר או באיסור ה"ו יכול להתגבר ולהסיח דעתו ממנה לגמרי כאמרו ללבו אינני רוצה להיות רשע אפי' שעה אחת כי אינני רוצה להיות מובדל ונפרד ה"ו מה' אחד בשום אופן כדכתיב עונותיכם מבדילים וגו' רק אני רוצה

„להתגבר להסיח דעתו ממנה (ויתירה מזו) לגמרי“²⁸. ועפ"ז יומתק שבכתבו „להסיח דעתו כו“ מוסיף „להתגבר“, משא"כ בכתבו „לחשוב .. נגד תאות לבו כו“ אינו אומר „להתגבר“. ועצ"ע.

(כ"ק אדמו"ר²⁹)

כאמרו ללבו אינני רוצה להיות רשע .. כי אינני רוצה להיות מובדל ונפרד ה"ו .. כדכתיב עונותיכם מבדילים וגו' רק אני רוצה לדבקה בו .. מאהבה מסותרת שבלבי לה' .. ואפי' קל שבקלים יכול למסור נפשו על קדושת ה' .. אלא שנכנס בו רוח שטות ונדמה לו שבעבירי זו עוונתי ביהדותו כו': עיין ג"כ לקמן פכ"ד ואילך³⁰.

(כ"ק אדמו"ר³¹)

עונותיכם מבדילים וגו': בישעי' – „עונותיכם היו מבדילים וגו'“. וכ"ה באגרת התשובה³².

(כ"ק אדמו"ר³³)

תאותה לולי רוח שטות שבה המכסה ומסתיר מעלי' את האהבה מסותרת שבנפשה האלקית לדבקה באמונת ה' ויחודו ואחדותו ולא ליפרד ח"ו מאחדותו אפי' נוטלים את נפשה ממנה .. וההפרש שאצלה בין איסור ניאוף לאיסור השתחואה לע"ז הוא ג"כ רוח שטות כו' (פכ"ד). „בכל עת ובכל שעה בידו של אדם .. לזכור ולעורר אהבתו לה' .. שלא ליפרד בשום אופן מיחודו ואחדותו יתברך .. אפי' מעבירה קלה .. מאחר שנפרד בה מיחודו ואחדותו כמו בע"ז .. והרי .. כל איש ישראל מוכן ומזומן למסור נפשו על קדושת ה' שלא להשתחוו לע"ז .. וכ"ש יש לו לקבל באהבה וברצון כדי לדבקה בו כו' (פכ"ה). עיי"ש בארוכה. (31) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים“ – צייון גם בלקוטי הגהות המיוחס להצ"צ. (32) פ"ה. (33) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים“. הערות ותיקונים בדרך אפשר.

הבחירה והיכולת והרשות: מפרט לשון „רשות“ שנקט הרמב"ם²⁴, שכולל ג' פרטים (ובפרט – וכיון – שבפרק זה מודגש קיום המצוות, בפועל ממש, שלזה צ"ל כל ג' פרטים אלו שבנתינת רשות): (א) „הבחירה“ – ככח הרצון (בלשון הרמב"ם שם – „להטות עצמו“); (ב) אח"כ „היכולת“ – הכח באבריו לקיים בחירתו בפועל; (ג) אח"כ „הרשות“ (כפשוטה) – שלא יעכבהו²⁵ מלקיים בחירתו (כי אם „הבא לטמא פותחין לו, לטהר כו'“²⁶).

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

ולחשוב גם מה שהוא נגד תאות לבו .. להתגבר ולהסיח דעתו ממנה לגמרי: לכאורה הכוונה במ"ש „לחשוב גם מה שהוא נגד תאות לבו“ היא – שלא לחשוב ע"ד תאות לבו ברצונו (כמבואר לעיל²¹, שהרע בבינוני „אין לו שליטה וממשלה להרהר ח"ו ברצונו .. ואינו מקבלו ברצון אפי' להרהר בו ברצון“; ולאח"ז מוסיף שבכחו גם

(24) הל' תשובה פ"ה – כמה פעמים (ה"א: „רשות לכל אדם נתונה, אם רצה להטות עצמו לדרך טובה .. הרשות בידו, ואם רצה .. הרשות בידו“. ה"ב: „הואיל ורשותנו בידינו ומדעתנו עשינו .. שהרשות עתה בידינו“). ג': „ראה אנכי נתן לפניכם היום, כלומר שהרשות בידיכם“. ה"ד: „האדם רשותו בידו וכל מעשיו מסורין לו“). (25) ראה רמב"ם שם ה"א: „אין מי שיעכב בעדו מלעשות הטוב כו'“. (26) יומא ספ"ג. (27) „תניא בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות“ ע' שסט. (28) וע"ד המבואר ב„לקוטי פירושים“ לעיל (פי"ב ד"ה שלא למלאה) בכוננת לשון אדה"ז שם „שלא למלאה משאלות לבו במעשה דיבור ומחשבה ולהסיח דעתו לגמרי“. (29) תו"מ סה"מ סיון ע' שפא הערה 15. (30) ושם: „האדם העובר על רצונו ית' הוא .. בתכלי הפירוד מיחודו ואחדותו של הקב"ה .. ולכן אמרו רז"ל .. דאפי' אשה המנאפת .. היתה מושלת ברוח

שנקראו אוהבי שמו: תהלים ה, יב. שולמך תראה בחייד: ברכות יז, א. ועיין ג"כ ב"ב יז, א⁴². עבודת מתנה אתן את כהונתכם וגו': קרח ית, ז. אמר איוב בראת צדיקים כו': ב"ב טז, א – הובא לעיל פ"א.

לדבקה בו נפשי רוחי ונשמתי בהתלבשן בשלשה לבושי ית' שהם מעשה דבור ומחשבה בה' ותורתו ומצותיו מאהבה מסותרת שבלבי לה' כמו בלב כללו' ישראל שנקראו אוהבי שמך ואפי' קל שבקלים יכול למסור נפשו על קדושת ה' ולא נופל אנכי ממנו כודאי אלא שנכנס בו רוח שטות ונדמה לו שבעביר' זו עודנו ביהדותו ואין נשמתו מובדלת מאלהי ישראל וגם שוכח אהבתו לה' המסותרת בלבו אבל אני אינני רוצה להיות שוטה כמוהו לכפור האמת. משא"כ בדבר המסור ללב דהיינו שיהא הרע מאוס ממש בלב ושנאו בתכלית שנאה או אפי' שלא בתכלית שנאה הנה זה אי אפשר שיהיה באמת לאמיתו אלא ע"י גודל ותוקף האהבה לה' בבחי' אהבה בתענוגים להתענג על ה' מעין עוה"ב. ועל זה אמרו רז"ל עולמך תראה בחייד כו' ואין כל אדם זוכה לזה כי זהו כעין קבול שכר וכדכתיב עבודת מתנה אתן את כהונתכם וגו' כמ"ש במ"א. ולכן אמר איוב בראת צדיקים כו' וכדאיתא

[כ, א]

ואפי' קל שבקלים יכול למסור נפשו על קדושת ה' כו': עיין לקמן פרקים יח-ט³⁴.

(כ"ק אדמו"ר³¹⁷)

שיהא הרע מאוס ממש בלב .. ע"י גודל ותוקף האהבה לה' בבחי' אהבה בתענוגים .. זהו כעין קבול שכר וכדכתיב עבודת מתנה כו': ע"ד המבואר בלקו"ת ד"ה כי תצא³⁵ בענין „מאן דקטיל לחויה יהבין לי' ברתא דמלכא"³⁶.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³⁷)

בתכלית שנאה או אפי' שלא בתכלית שנאה: „בתכלית שנאה" – כצדיק גמור, „או אפי' שלא בתכלית שנאה" – כצדיק שאינו גמור (כמבואר לעיל³⁸).

(כ"ק אדמו"ר³⁹)

מעין עוה"ב: עיין לקמן ספ"מ⁴⁰. חינוך קטן⁴¹.

(כ"ק אדמו"ר³⁹)

וכדכתיב עבודת מתנה .. כמ"ש במ"א: עיין פסחים עג, א⁴³. לקמן פמ"ג⁴⁴ ובהערה לתיקון

לחויא בהתגברות הנפש בחיצוניות הלב במלחמה המסורה בידה בכח שכלה והשגתה יהבין לי' מלעילא ברתא דמלכא היא בחינת גילוי נקודת פנימיות הלב בנפש כו'". (36) ראה ת"ז סוף ת"ג (כט, ב) וריש תכ"א (מג, א). (37) אוה"ת בראשית תקפא. סע"א. פ' ראה ס"ע תרסז. (38) פ"י. (39) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". (40) ושם: „אהבה בלי עבודה היא אהבה בתענוגים להתענג על ה' מעין עוה"ב וקבלת שכר". (41) ושם: „באהבה .. שהיא שלהבת העולה מאל"י „כלות הנפש בטבעה .. שלהבת העולה מאל"י .. ותתענג על ה' תענוג נפלא" לא שייך לשון צווי ומצוה כלל .. היא מתן שכרן של צדיקים לטעום מעין עוה"ב בעוה"ז". (42) ושם (טז, סע"ב ואילך): „שלשה הטעמים הקב"ה בעולם הזה מעין עולם הבא, אלו הן אברהם יצחק ויעקב כו'". (43) ושם (עב, סע"ב ואילך):

(34) ושם: „אפי' קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב וסובלים עינויים קשים שלא לכפור בה' אחד .. בלי שום דעת והתבוננות רק כאלו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד .. משום שה' אחד מאיר ומחי' כל הנפש ע"י התלבשותו בבחי' חכמה וכו'" (פ"ח). „הרשעים ופושעי ישראל .. כשבאים לידי נסיון בדבר אמונה שהיא למעלה מהדעת ונגעה עד הנפש לבחי' חכמה שבה, אזי היא ניעורה משנתה ופועלת פעולתה .. לעמוד בנסיון .. ולבחור לו ה' לחלקו ולגורלו למסור לו נפשו על קדושת שמו וכו'" (פ"ט). (35) לה, ג ואילך (ושם: „חויא הוא נחש הקדמוני .. ומאן דקטיל לחויא שנצח המלחמה יהבין לי' מלעילא בחינת ברתא דמלכא .. כי הנה במלחמה זו יש ב' בחינות, האחת היא מצד כח הנפש האלקית .. והב' היא מה שאין בכח הנפש מצד עצמה להתגבר .. וע"ז נאמר מאן דקטיל

ליקוטי אמרים

פרק יד

רה

וכדאיתא בתיקונים: בהקדמה (א, סע"ב). לשון השבועה תהי צדיק כו': נדה ל, ב – הובא לעיל פ"א.

בתיקונים שיש בנשמות ישראל כמה מיני מדרגות ובחי'. חסידים גבורים המתגברים על יצרם מארי תורה נביאים כו' צדיקים כו' ע"ש:

ובזה יוכן כפל לשון השבועה תהי צדיק ואל תהי רשע דלכאורה תמוה כי מאחר שמשביעים אותו תהי צדיק למה צריכים להשביעו עוד שלא יהיה

(„חסידים, גבורים, מארי תורה, חוזים, נביאים, צדיקים“). ואולי רמז לזה אדה"ז בתיבת „כו" שאחרי „נביאים“, אלא שלפי זה לכאורה הי' צ"ל „כו" קודם „נביאים“ (כהסדר בתיקונים שם), וכנראה שינוי הסדר הוא ע"פ גירסת הכסא מלך בתיקונים שם: „מארי תורה, נביאים, חוזים, צדיקים“.

ובכל אופן צ"ע למה השמיטו אדה"ז (שלא הזכירו בפירושו, ורק רמזו בתיבת „כו"„), אף שנצח והוד – שכנגדם הם חוזים (הוד) ונביאים (נצח) 54 – כחד חשיבי 55, וא"כ לכאורה אין טעם להזכיר רק אחד ולא חברו.

(כ"ק אדמו"ר 33)

אין לאדם משפט הבחירה בזה כל כך: הכוונה במ"ש „כל כך“ (ולא שאין לו בחירה כלל) – מפרש אדה"ז בהמשך הפרק: „אך אעפ"כ .. הוא יעשה את שלו לקיים את השבועה שמשביעים תהי צדיק .. באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא וכולי האי ואולי יערה עליו רוח ממרום .. ותתקיים בו באמת השבועה שמשביעים תהי צדיק“ (ומ"מ אין לו כל הבחירה בזה, שהרי אינו אלא „וכולי האי ואולי כו" 56).

(כ"ק אדמו"ר 57)

מדת אהבה, וכן הוא ג"כ ביראה“ (48 ס"ח ושם: „אהבה בתענוגים .. ע"ז נאמר עבודת מתנה .. כי אין דרך להשיגה ע"י יגיעת בשר .. אהבה רבה זו [אהבה בתענוגים] נופלת לאדם מאלי' מלמעלה בלי שיכין ויכוון לה אך ורק אחר שנתייגע ביראת הרוממות והגיע לתכלית מה שיוכל להשיג ממנה כו"„). (49 ושם: „אהבה בלי עבודה היא אהבה בתענוגים להתענג ולשמוח בה' והיא מעין עוה"ב וקבלת שכר קיום מצוות“). (50 קיצורים והערות ע' לה – הובא גם ב„מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים“ (51 פ"א. 52) אה"ת פ' ראה ס"ע תרסז. (53) שיעורים בספר התניא ע' 165 הערה 7. (54) כס"מ – הובא בנצ"ז שם. (55) ראה זח"ג רלו, א (ברע"מ). (56) אבל ראה „לקוטי פירושים“ לקמן ד"ה באתערותא. (57) הגהה ל„שיעורים בספר התניא“ (כתי"ק) – נדפסה בחלקה בלקוטי ביאורים בספר התניא ע' קת. לקו"ש ח"ט ע' 207 הערה 29.

חצות 45. חינוך קטן 46. אגה"ק ד"ה זורע צדקה שכר אמת 47 וד"ה מה יפית 48.

ועיין לקמן ספ"מ 40. שו"ע הלכות ת"ת פ"ד ס"ו 49 (עיי"ש).

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ 50)

עבודת מתנה: ראה „לקוטי פירושים“ לעיל פ"ג בשוה"ג להערה 75.

ולכן אמר איוב כו': כאן מתרץ הקושיא דלעיל 51 – „להבין מה שאמר איוב ... בראת צדיקי' .. והא צדיק ורשע לא קאמר“.

(כ"ק אדמו"ר 39)

ולכן אמר איוב בראת צדיקים: היינו שבחינה זו, שהיה מואס ברע, היא כמו בריאה.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ 52)

וכדאיתא בתיקונים שיש בנשמות ישראל כמה מיני מדרגות ובחי' .. צדיקים כו': צ"ע אם כוונת אדה"ז לפרש בדברי התקו"ז שמדרגיגות ובחי' אלו הן מצד הנשמות גופא (ואינן תלויות בעבודה).

(כ"ק אדמו"ר 53)

חסידים גבורים .. מארי תורה נביאים כו' צדיקים כו': בתיקונים שם קחשיב גם „חוזים“

„עבודה בזמן הזה מנין .. הרי הוא אומר עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת, עשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת ביהמ"ק“ (44) ושם: „אהבה רבה היא אהבה בתענוגים והיא שלהבת העולה מאלי' ובאה מלמעלה בבחי' מתנה למי שהוא שלם ביראה“ (45) סידור עם דא"ח קנב, א (ושם – לאחר ההקדמה שהערה זו „הוא תוספת ביאור למ"ש בלק"א פ' מ"ג“: „אחר שהגיע האדם למעלת ומדרגת היראה הבאה מלמעלה .. אזי ממילא יעלה ויבא ויגיע לבחי' מדרגת אהבה רבה הבאה מלמעלה מאלי' וממילא בבחי' מתנה“). (46) ושם: „אהבה .. שהיא שלהבת העולה מאלי' .. עלי' נאמר עבודת מתנה אתן את כהונתכם“ (47) ס"ו (ושם: „יש ב' מיני דו"ר. הראשונות הן הנולדות מהתבונה ודעת בגדולת ה' ובדברים המביאין לידי אהבת ה' ויראתו, והאחרונות הן הבאות אחר כך מלמעלה בבחי' מתנה, וכמ"ש במ"א ע"פ עבודת מתנה אתן את כהונתכם, שהיא

רשע. אלא משום שאין כל אדם זוכה להיות צדיק ואין לאדם משפט הבחירה בזה כל כך להתענג על ה' באמת ושיהיה הרע מאוס ממש באמת ולכן משביעים שנית אל תהי רשע עכ"פ שבזה משפט הבחירה והרשות נתונה לכל אדם למשול ברוח תאותו שבלבו ולכבוש יצרו שלא יהיה רשע אפי' שעה אחת כל ימיו בין בבחי' סור מרע בין בבחי' ועשה טוב ואין טוב אלא תורה דהיינו תלמוד תורה שכנגד כולן. אך אעפ"כ צריך לקבוע לו עתים גם כן לשית עצות בנפשו להיות

ואין טוב אלא תורה: אבות פ"ו מ"ג. ברכות ה, א. תלמוד תורה שכנגד כולן: פאה פ"א מ"א. לשית עצות בנפשו: לשון הכתוב – תהלים יג, ג.

לכאורה אינו מובן⁶² מפני מה צריך לייגע ולהרגיל את עצמו בעבודה זו, מאחר שאין זה ממדריגתו, ויודע בנפשו שלא יגיע למדרגה זו .. כי אם בדמיונות, והלא כל אחד צריך להכיר את מקומו. אך הענין מבואר בתו"א ד"ה בחודש השלישי⁶³, שבהכרח שתהי' בכאו"א גם העבודה דיחודא עילאה, כי מצד העבודה דיחודא תתאה בלבד בנקל הוא שיפול ממדריגתו ח"ו ויהי' יש גמור.

והענין בזה – בהקדמת ביאור החילוק בין שני אופני עבודה אלו:

העבודה דיחוי"ע היא ע"י התבוננות באו"ס הסוכ"ע שלמעלה מבחי' התלבשות בישות העולמות. ותוכן ההתבוננות הוא – „כי הוי' הוא האלקים”⁶⁴, היינו ששם אלקים אינו מעלים ומסתיר באמת על שם הוי'⁶⁵, ולכן העולמות והנבראים בטלים במציאות לגמרי („כולא קמי' כלא חשיב"), מאחר שהם נמצאים תמיד בתוך מקורם (שם הוי' המאיר עליהם ע"י שם אלקים). וה"ה כזיו השמש בשמש שבטל בתכלית עד שאינו עולה בשם כלל⁶⁶.

וכשמתבונן בכ"ז בהעמקת הדעת, ומעמיק דעתו היטב עד שנרגש הענין בנפשו („עס ווערט ביי אים גוט דערהערט") – ה"ה מתבטל באמת מישותו וחומריותו, ונעשה אצלו כליון וביטול כל הרצונות הזרים לגמרי מכל וכל (כמ"ש⁶⁷ „כלה שארי",

תלמוד תורה שכנגד כולן: ראה „לקוטי פירושים" לעיל פ"ה ד"ה אמרו רז"ל.

בדיוק הלשון „כולן" בנו"ן (ולא „כולם") – ראה „לקוטי פירושים" לקמן פט"ו ד"ה ותלמוד תורה.

אך אעפ"כ צריך לקבוע לו עתים גם כן לשית עצות בנפשו להיות מואס ברע .. וההפך להתענג ולשמח בה' .. אף שיודע בנפשו שלא יגיע למדרגה זו באמת לאמיתו כי אם בדמיונות אעפ"כ הוא יעשה את שלו לקיים את השבועה שמשביעים תהי' צדיק: צ"ע מהמבואר באגה"ק⁶⁸ שעל בחי' אהבה בתענוגים „נאמר⁶⁹ עבודת מתנה וגו' והזר הקרב גו'", היינו שאין מקום להתקרב לבחי' אהבה זו מעצמו (אא"כ „גופלת לאדם מאל"י מלמעלה בלי שיכין ויכוון לה"), אלא סדר עבודת האדם מלמטה צ"ל להתייגע (בעבודת היראה, וכן) בהאהבה ד'לדבקה בו", הבאה ע"י ההתבוננות „איך שהוא חיי החיים כו"⁶⁰.

ולתרץ הקושיא, צ"ל דא"א להקדים ההשתדלות בשמחה ותענוג אא"כ יש לו תחלה יראה ואהבה הנ"ל ד'לדבקה בו'. וזהו פי' „הזר הקרב גו'", שהאומר שיש לו שמחה ותענוג בלבד (ללא הקדמת היראה והאהבה ד'לדבקה בו') יכול לבוא לידי נפילה הנקראת מיתה.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁶¹)

שיחפוץ בזה בכל לבו מ"מ מעט מזער חפץ לבו בזה באמת כו" – דכיון שאין זה באמת לאמיתו לגמרי, אלא מעט מזעיר בלבד, למה צריך לייגע ולהרגיל א"ע בזה. (63 ר"פ יתרו (סז, א ואילך). (64 ואתחנן ד, לט. (65 ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ע' מה ואילך. (66 ראה בארוכה שעהיה"א פ"ג (וביאור הענין בפרקים שלאח"ז). סה"מ תרס"ד ע' נז ואילך. (67 תהלים עג, כו ובת"י. לקו"ת שה"ש בתחלתו (בענין בחי' כלה הא').

(58 שבעה ערה 26. (59 קרח יח, ז. (60 ועיין ג"כ לקו"ת תבוא מג, א ואילך. (61 אוה"ת מגלת אסתר ע' מה. (62 ועד"ז קשה במ"ש לקמן (פמ"א) שצריך להתכוון „להמשיך אורו ית' על מקור נפשו ונפשות כל ישראל לייחדן .. ואף שלהיות כוונה זו אמיתית בלבו שיהי' לבו חפץ באמת יחוד העליון הזה צריך להיות בלבו אהבה רבה לה' לבדו .. מ"מ יש לכל אדם להרגיל עצמו בכוונה זו כי אף שאינה באמת לאמיתו לגמרי בלבו

וגופו ונפשו הבהמית בפרט, ובפרט מההעלמות וההסתרים (ששרשם מבחי' ההעלם דשם אלקים⁷⁶) שמצד הלעו"ז.

ומאחר שבעבודה זו לא נתבטלה ישותו לגמרי, ויש לו שייכות לישות העולם – הרי אין בכח נפשו לעמוד נגד כל המניעות והעיכובים הנ"ל ולהתגבר עליהם. ואדרבה: חומריות וגשמיות גופו ונפשו הבהמית וכל עניניו מתגברים עליו ומעלימים על נפשו עוד יותר, ומורידים אותו להימשך אחריהם, עד שאין ביכלתו לצאת כו'.

ולכן בהכרח שכאו"א יתייגע לבוא לבחי' הביטול דחיו"ע, שהו"ע או"א"ס שלמעלה מגדר העולמות, ולגביו כל העולמות והנבראים בטלים במציאות ממש, וממילא אינו שייך להיות, "מלך גו' על גוים"⁷⁷, ולכן מצד בחינה ומדריגה זו מתבטלים לגמרי כל המניעות והעיכובים שמצד ישות העולם ומצד הקליפה וסט"א (כמ"ש⁷⁸ "יתפרדו כל פועלי או"ן"). ועד"ז בעבודה בנפשו – שמאחר שהוא בביטול כל ישותו לגמרי, הרי עבודה זו נותנת כח ועוז בנפשו, ומחלשת כח הגוף, ועי"ז ביכלתו להתגבר על חומריות וגסות הגוף ונה"ב.

ואף שעבודה זו אינה אמיתית בתכלית, מאחר שלא הגיע למעלה ומדריגה זו – מ"מ, מאחר שעצם הענין דחיו"ע מובן לו היטב, וביכלתו להרחיב בו דעתו ובינתו ולהשיגו בהשגה גמורה, הנה ע"י העמקת והתקשרות דעתו בזה יתעורר בלבו באמת לחפוץ ביחוד וביטול זה באותה שעה עכ"פ (ובפרט ש,מעט מזעיר חפץ לכו בזה באמת", ומסייע לו בזה "אהבה הטבעית שבלב כל ישראל כו"⁷⁹), ולפי שעה עכ"פ תבטל ישותו באמת (אף שאינו אמת גמורה בתכלית, ולכן נפסק הביטול אח"כ וחוזר לישותו). וגם במשך כל היום, בכל עת שיזכור יחוד וביטול זה, יפעל בו ביטול הישות באמת לפי שעה.

ואילך. (72) איוב יט, כו. (73) נצבים ל, כו. (74) ובפרטיות – שם אלקים יש בו ק"ך צירופים, ויניקת הלעו"ז היא ממ"ח צירופים האחרונים, שהו"ע "אדמת בני חם" (ראה תו"א הוספות קט, ד). (75) תהלים מז, ט. זח"ב צו, א. (76) ראה תו"א מקץ מא, ד. מב, סע"ד ואילך. (77) ראה זח"ב שם: "כל שמהו .. דאית לי' לקובה" כלהו מתפשטן לארתייהו .. בר שמא יחידאה ברירי מכל שאר שמהן דאחסין לעמא יחידאה ברירי מכל שאר עמין ואיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א .. ושמא חד מכל שאר שמהן דילי' ההוא דאתפשט ואתפלג לכמה ארחין ושביילין ואקרי אלהיים .. ושמא דא מלך על גוים כו". (78) תהלים צב, יו"ד. (79) לקמן פמ"א (נעתק לעיל הערה 62).

"אשתצי גושמי", וכל חפצו ורצונו הוא להכלל בעצמות או"א"ס, ושיהי' גילוי עצמות או"א"ס לעין כל למטה, ויהי' נראה ונגלה לעין כל האמת כמו שהוא – שהכל הוא אלקות והכל בטל במציאות בתכלית⁶⁸. וממילא גם כל עשיותיו הגשמיות אינן גשמיות כלל, כי אם אלקות, מאחר שאינו שייך לישות כלל⁶⁹.

משא"כ העבודה דחיו"ת היא ע"י ההתבוננות בהמציאות כמו שהיא מצד ההעלם וההסתר (לגבי הנבראים⁷⁰) דשם אלקים. ותוכן ההתבוננות הוא – שאף שהנברא נעשה בבחי' מציאות יש, מ"מ יש בו כח אלקי המהווה את מציאותו ואור אלקי המח' אותו תמיד, אלא שהנברא אינו מרגיש אור וכח זה (כי אם ה' מרגיש אותו ה' בטל לגביו⁷¹), ורק מבין את קיומו בשכלו (ע"י ההתבוננות ד,מבשרי אחזה גו"⁷²).

וע"י התבוננות זו בהעמקת הדעת – ה"ה בא לידי אהבה לאלקות (להאבה את ה' אלקיך גו' כי הוא חייך⁷³), והיינו שלא ירצה בחומריות וגשמיות העולם אלא בהאלקות שבו, וכונתו בכל מעשיו היא לשם שמים. אבל מ"מ אינו בא ע"י התבוננות זו לידי ביטול רצונותיו לגמרי (כמו בהעבודה דחיו"ע), כי מאחר שכל עבודתו והתבוננותו הן בכח האלקי המהווה את היש, א"א שיבוא עי"ז לידי ביטול הישות לגמרי, וממילא יש לו שייכות אל היש, ועשיותיו הן גשמיות ממש (אלא שאינן מצד התאוה הגשמית אלא לש"ש, כנ"ל).

והנה, מאחר שהעבודה דחיו"ת היא בבחי' הכח האלקי המהווה את היש של העולמות והנבראים ומתלבש בו ע"י ההעלם והסתר דשם אלקים, ומשם נמשכת הארה גם בלעו"ז להחיותם⁷⁴ (כמ"ש⁷⁵ "מלך אלקים על גוים") – הרי יש על עבודה זו כמה מונעים ומעכבים, מצד חומריות וישות העולם בכלל

68 וכמו שיהי' לעת"ל, כמ"ש (ישע"י מ, ה) "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר". (69) ראה גם המשך תרס"ו ע' שכב. (70) כמבואר בשעיה"א שם (פ"ד ואילך), ש"הן הן גבורותיו", שאף שבאמת מאיר אור הו"י ממש על הנבראים ע"י שם אלקים, מ"מ הוא מעלים ומסתיר א"ע שלא יהי' נרגש בנבראים, ועי"ז הם נמצאים בבחי' מציאות יש. (71) ובפרטיות: אם ה' מרגיש את הכח האלקי המהווה אותו – לא ה' במציאות יש כלל; ואם ה' מרגיש (רק) שהאור והחיות הנסח' אותו הוא אלקות – ה' עכ"פ בטל יותר, כמו מלאכים עליונים המרגישים את מציאות חיותם (ראה הוספות לסה"מ תר"ס ע' שצו. סה"מ תרס"ג ח"א ע' לא ואילך. תרס"ד ע' ב ואילך. תורת שלום ע' 121

בעצת חכמינו ז"ל: שבת קנב, א. החכם רואה הנולד: לשון חז"ל – תמיד לב, א. וה' יעשה הטוב בעיניו: לשון הכתוב – שמואל ב י"ד, יב. הרגל על כל דבר שלטון ונעשה טבע שני: שבילי אמונה נ"ד ש"ב. וראה שו"ת הרמ"ע מפאנו סל"ו.

מואם ברע כגון בעצת חכמינו ז"ל אשה חמת מלאה צואה כו'. וכהאי גוונא. וכן כל מיני מטעמים ומעדנים נעשים כך חמת מלא כו'. וכן כל תענוגי עוה"ז החכם רואה הנולד מהן שסופן לרקוב ולהיות רמה ואשפה וההפך להתענג ולשמוח בה' ע"י התבוננות בגדולת א"ס כ"ה כפי יכולתו אף שיודע בנפשו שלא יגיע למדרגה זו באמת לאמיתו כי אם בדמיונות אעפ"כ הוא יעשה את שלו לקיים את השבועה שמשביעים תהי צדיק וה' יעשה הטוב בעיניו. ועוד שההרגל על כל דבר שלטון ונעשה טבע שני. וכשירגיל למאם את הרע יהיה נמאם קצת באמת וכשירגיל לשמח נפשו בה' ע"י התבוננות בגדולת ה' הרי באתערותא דלתתא

[כ, ב]

והביאור בזה – שהכוונה ב"טבע" כאן היא למעליותא, היינו שלהיותו בריאה בידי שמים יש בו ענין העצמיות יותר, ולכן דבר הבא בדרך הטבע ההתעצמות עמו היא אמיתית יותר. וזהו מ"ש כאן שההרגל „נעשה טבע שני“, היינו שההתעצמות עם ההרגל היא בדוגמת התעצמות עם דבר טבעי.

וזהו שממשיך „וכשירגיל למאם את הרע יהי נמאם קצת באמת“, היינו שהם שני ענינים: „וכשירגיל למאם את הרע“ – ענין ההרגל מצ"ע, שמצד ענין זה כשלעצמו לא הי' המיאוס באמת; „יהי נמאם קצת באמת“ – מאחר שנעשה טבע שני, והטבע הוא כח הבריאה מה', ולכן עי"ז נעשה המיאוס (קצת) באמת.

ועפ"ז יובן ג"כ מה שממשיך אח"כ „וכולי האי ואולי יערה עליו רוח ממרום ויזכה לבחי' רוח כו" – רוח דייקא, ולא נשמה⁸⁶.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁸⁷)

וכשירגיל לשמח נפשו בה' .. הרי באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא וכולי האי ואולי .. יזכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק כו': כי השמחה פועלת ביטול, ועי"ז גורמת התגלות

ועי"ז תהי גם עבודתו בבחי' יחו"ת עבודה אמיתית, כי ע"י הביטול דיחו"ע נחלש חומריות וגסות גופו ונפשו הבהמית וכל עניני העולם שלו, ומתחזק כח נפשו האלקית, שיוכל להתגבר על הגוף ונה"ב, להכניעם ולבררם.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁸⁰)

חמת מלאה .. חמת מלא: הגירסא בש"ס⁸¹ ובעין יעקב ובילקוט שמעוני⁸² – „חמת מלא“, אף ש„חמת“ היא לשון נקבה⁸³.

(כ"ק אדמו"ר⁸³)

שלא יגיע למדרגה זו באמת לאמיתו כי אם בדמיונות: כאן אין הכוונה „דמיונות שוא“⁸⁴, אלא רק שמדריגה זו אינה אמיתית בתכלית אצלו, „שיהי לבו חפץ באמת יחוד העליון הזה“⁷⁹.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁸⁵)

שההרגל על כל דבר שלטון ונעשה טבע שני. וכשירגיל למאם את הרע יהי נמאם קצת באמת .. וכולי האי ואולי יערה עליו רוח ממרום ויזכה לבחי' רוח כו': צריך ביאור: וכי „טבע“ (ראשון) הוא מעלה גדולה כ"כ, עד שאדה"ז משבח את הפיכת ההרגל ל„טבע שני“?

ע' 31. 86 כנראה הכוונה – כי רוח הו"ע המדות, ולכן הוא שייך יותר לענין הטבעיות, ויש בו מעלת הטבע המבוארת בפנים (כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ – סה"ש תרח"ץ שם). 87 סה"ש תרח"ץ ע' 256.

80 קונטרס עה"ח ע' 29 ואילך. סה"מ עת"ר ע' שו. 81 אבל ראה פרש"י שבת שם: „אם לא על פי גזרת המלך לא היתה ראוי להתאוות לה שהיא חמת מלאה כו" – „מלאה“ בה"א. 82 תהלים רמז תשכ. 83 ראה כלים פ"ט מ"ח: „החמת שביצים שלה מקבלות עמה כו"'. 84 לעיל ספ"ג. 85 קונטרס עה"ח

ליקוטי אמרים

פרק יד

רט

יערה עליו רוח ממרום: לשון הכתוב – ישעי' לב, טו. שמחו צדיקים בה': תהלים צז, יב.

אתערותא דלעילא וכולי האי ואולי יערה עליו רוח ממרום ויוכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק שתתעבר בו לעבוד ה' בשמחה אמיתית כדכתיב שמחו צדיקים בה' ותתקיים בו באמת השבועה שמשביעים תהי צדיק:

שמשביעים תהי צדיק: ממ"ש, באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא" משמע שענין זה יכול להיות בכל אחד משרשאל, שהרי משביעין כל אחד, תהי צדיק, ועל כל ישראל נאמר⁹⁰, "ועמך כולם צדיקים" (והדיוק, "ואולי" – יש לומר שהוא לפי שענין זה נעשה ע"י, יערה עליו רוח ממרום", ולא ע"י עבודתו בלבד). אבל להעיר ממ"ש לעיל "אין כל אדם זוכה להיות צדיק". ואכ"מ.

(כ"ק אדמו"ר⁹¹)

ויוכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק שתתעבר בו: ולא שנשמתו עצמה תתהפך, ולכן לא קשה ממה שאמר איוב, בראת צדיקים".

(כ"ק אדמו"ר⁹²)

והשפלת העליון אל התחתון וקירוב ועליית התחתון אל העליון שלא בהדרגה⁸⁸. וכמו שאנו רואים שבעת שמחה גם איש נכבד מאד ידבר עם איש נבזה ושפל, ואין זה בזיון לפניו כלל, מפני העדר תפיסת מקום (כמו שאין בזיון לאדם מה שהזכוב קופץ על-ידו); וגם האיש השפל יוכל לגשת לדבר לפני האיש הנכבד, ואין זה מצד הגבהות שלו, אלא אדרבה – מצד הביטול, שאינו מרגיש עצמו ומהותו השפלה. וכן הוא בנדוד, ש"כשירגיל לשמחו נפשו בה" יוכל גם הבינוני להתעלות למדרגת הצדיק.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁸⁹)

באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא וכולי האי ואולי .. תתקיים בו באמת השבועה

קיצור פרק יד

לאדם משפט הבחירה כ"כ על זה, אלא שזה מתנה מלמעלה, כמ"ש איוב בראת צדיקים. ומ"מ צריך האדם להרגיל עצמו למאוס ברע ולשמח לבו להתענג בה' לקיים השבועה שמשביעין אותו תהי צדיק, וכולי האי ואולי תתעבר בו נשמת איזה צדיק.

יבאר שכל אדם יכול להיות בינוני, דהיינו סור מרע ועשה טוב במחשבה ודיבור ומעשה נגד תאות לבו, באמרו ללבו אינני רוצה להיות נפרד ח"ו מה'. וזהו אל תהי רשע. משא"כ בדבר המסור ללב, דהיינו שיהא הרע מאוס ממש בלב ע"ד הנ"ל פ"י, שזה תלוי בהיות לו בחי' אהבה בתענוגים להתענג על ה', ואין

קיצור שני

שהוא נגד תאות לבו כו', ולהסיח דעתו ולומר ללבו שאינו רוצה להיות רשע ונפרד ח"ו אפילו שעה אחת. משא"כ להיות מואס ברע זהו דבר המסור ללב, ואין כל אדם זוכה לזה, וזהו מדרגת הצדיקים כו'.

נתבאר אשר מדת הבינוני היא מדת כל אדם, וכל אדם יכול להיות בינוני, כי הבינוני אינו מואס ברע, אלא סור מרע ועשה טוב בפועל ממש במחשבה ודיבור ומעשה, ובהם הבחירה והיכולת כו' גם מה

ס"ע ריד ואילך. (90 ישעי' ס, כא. 91) התוועדויות תש"נ ח"ב ע' 282 הערה 68. (92) שיעורים בספר התניא ע' 169 הערה 9.

88) וכדמצינו בשמחת בית השואבה, ש"משם היו שואבין רוח הקודש" (ירושלמי סוכה פ"ה ה"א), כי בשעת השמחה יכולים הכל לקבל (ראה אור תורה להה"מ סת"א. ועוד). (89) סה"מ פ"ת

הבחירה, בין בסור מרע ובין בועשה טוב, ואין טוב אלא תורה. ומ"מ יקבע עתים לבקש עצות למאוס ברע ג"כ, וכולי האי ואולי כו'.

ומבואר בזה פירוש לשון השבועה תהי צדיק ואל תהי רשע, כי להיות צדיק אין בידו הבחירה כ"כ, אבל עכ"פ אל תהי רשע, שבזה יש לו משפט

מיוחס להצ"צ – לקוטי הגהות

וישלח יהושע פ"ב⁹⁹. ועיין לקמן פכ"ו ופל"ג בענין השמחה¹⁰⁰.

ועיין לקו"ת ד"ה אני ישנה פ"ג¹⁰¹: „לא תשבע עין מלראות .. ולהיות שש ועלז .. ולהתענג על ה' הוא אור א"ס ב"ה כו"ל.

ולכן אמר איוב בראת צדיקים: הביאור בענין „בראת רשעים” – עיין לקמן פכ"ז¹⁰².

בדמיונות: עיין לקמן פמ"ד¹⁰³.

ויוכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק שתתעבר בו: עיין בשבחי האריז"ל¹⁰⁴, במעשה שקם מפני בעהמ"ח מדרש שמואל שנתלבשה בו נשמת ר' פינחס בן יאיר.

והנה מרת הבינוני כו': עיין לקו"ת ד"ה לבאר ענין המסעות פ"ב⁹³.

הבינוני אינו מואס ברע .. אלא סור מרע ועשה טוב דהיינו בפועל ממש במעשה דבור ומחשבה: עיין לקו"ת ד"ה וישלח יהושע פ"ב⁹⁴.

מאהבה מסותרת כו': עיין לקמן פי"ט⁹⁵. פמ"ד⁹⁶. ועיין לעיל פי"ג: „מדת אהבה זו האמורה בנינונים .. נקראת עבודה תמה באמת לאמיתו שלהם כו"ל.

ואין כל אדם זוכה לזה: עיין לקו"ת ד"ה לבאר ענין המסעות פ"ב⁹⁷: „יוכל להיות לפעמים שגם בנינונים תהי' האהבה עם השמחה והתענוג בה' לפי ערכו אך אינה בשלימות. ועיין בסש"ב .. ס"פ י"ד להתענג ולשמוח כו"ל. ביאור לד"ה יונתי פ"ד⁹⁸. ד"ה

זוכה לזה וכמ"ש בסש"ב פי"ד⁹⁹. (99) שלח נב, א (ושם: „בחי' מרגלים ששלח משה לתור את ארץ כנען דהיינו לבחון את מהות אהוי"ר, וזהו א"א אלא בבחי' משה .. ואינו שוה לכל נפש, ולכן לא הי' ציווי ע"ו לכל אדם כמארז"ל אני איני מצוה לך (ועיין בסש"ב פרק י"ד). (100) לכאורה הכוונה – ששם מבואר ענין השמחה גם בנוגע לבינוני (ע"ד המובא בפנים מלקו"ת). (101) שה"ש לד, ג. (102) ושם: „ועל זה אמר איוב בראת רשעים, ולא שיהיו רשעים באמת ח"ו אלא שיגיע אליהם כמעשה הרשעים במחשבתם והרהורם לבד והם יהיו נלחמים תמיד להסיח דעתם מהם כדי לאכפ"י לס"א כו"ל. (103) ושם: „ואף אם נדמה לו לכאורה שהוא כח דמיוני לא יחוש מאחר שהוא אמת לאמיתו מצד עצמו כו"ל. (104) ד, ב (ושם: „פ"א ישב האר"י ז"ל .. ונכנס כמור"ש אוזיד"א שחבר ספר מדרש שמואל על פרקי אבות .. וכראותו הרב ז"ל שנכנס קם מלפניו מלא קומתו וא"ל ברוך הבא .. א"ל חייך לא מלפני זה הבחור קמתי ולא לזה הבחור אמרתי ברוך הבא, אלא לר' פנחס בן יאיר כבדתי .. מפני שעשה היום איזה מצוה שנהג ר' פנחס בן יאיר לקיימה וע"כ נתעברה היום בו נשמתו כו"ל).

(93) מסעי צ, ב (ושם: „מבואר בסש"ב פי" דבחי' צדיק זהו מ"ש מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים .. משא"כ בנינוני כמש"ש פי"ד כו"ל). (94) שלח נא, סע"ד ואילך (ושם: „צריך האדם התגברות להתגבר לאכפייא לס"ט"א .. שיהיו .. מחשבתו ודבורו ומעשיו לעבודת ה' לבד .. וצ"ל היצה"ר כפוף ובטל ליצ"ט .. והכנעה זו זהו ע"י שמירת המחשבה דיבור ומעשה כמ"ש בנינונים כו"ל). (95) ושם: „נשמת האדם .. חפצה וחשקה בטבעה ליפרד ולצאת מן הגוף ולידבק בשרשה ומקורה בה' חיי החיים ב"ה .. ולכן נקראת אהבה זו בנפש האלקית שרצונה וחפצה לדבק בה' חיי החיים ברוך הוא בשם אהבה מסותרת כי היא מסותרת ומכוסה בלבוש שק דקליפה כו"ל. (96) ושם: „ואהבה רבה וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל בירושה מאבותינו היא מ"ש בר"מ כבאר דאשתדל כו' .. רק שהארה זו היא בבחי' הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל ולהוציא אהבה זו המסותרת מהעלם וההסתר אל הגילוי .. קרוב הדבר מאד .. מאחר שהוא אמת לאמיתו מצד עצמו בבחי' אהבה מסותרת כו"ל. (97) מסעי שם (בהמשך להמובא לעיל הערה 94). (98) שה"ש יט, א (ושם: „בחינת אהבה בתענוגים לא כל אדם